

≡ KNIHA ZLIN

Ante Tomić

CO BY BYL CHLAP BEZ FOUSŮ

Kniha vychází s přispěním Ministerstva kultury Chorvatské republiky.

This book is published with support of the Ministry of Culture of the Republic of Croatia.

Copyright © Ante Tomić, 2000

Translation © Jaroslav Otčenášek, 2007

Cover and layout © Lucie Mrázová, 2007

ISBN 978-80-87162-00-2

ve které se seznámíme s jistou malebnou obcí, v níž se ti šťastnější šťourají v uchu klíčky od mercedesu - a ti méně šťastní hlavičkou sirky

Je nádherné být v květnu ve Smiljevu. Zejména za svítání, když se rozeklané černé stíny vrhané měsíčním svitem s příchodem prvních slunečních paprsků, které se objeví nad modrými kopci, pomalu proměňují v kmeny mandlovníků. Nebo v poledne, kdy hlasitě vyzvání kostelní zvon, až se vám zdá, že Bůh stvořil nebe z kovu, a lidé pracující na poli obědvají vajíčka natvrdo, mladou cibulku a sýr, pancettu a tyrolský salám, vše rozloženo na plátěných ubrouscích s vyšitými jahodami. Ale možná je úplně nejlepší podvečer, kdy se červená oblaka rozhoří ve větru, jenž přišel bůhvíodkud. Nebo když padne noc a utichne všechno kromě cvrčků, psů a opilců, kteří křičí, zpívají a smějí se, anebo se hádají se ženami, jež je už dávno opustily, a hodiny se snaží vyhrabat z příkopu, do něhož spadli – a nakonec usnou a probudí se až kolem osmé či o něco dříve pokryti rosou a mravenci...

Vesnice je veliká, bydlí v ní kolem dvou tisíc lidí, ovšem jejich počet se neustále zmenšuje. Zatím to však není moc poznat. Je tu kostel i osmiletka, krásné stavby

postavené místním tesařem, restaurace jménem Bevan-da, o níž hašteřivci tvrdí, že její jméno je opravdu trefné, neboť v ní není možné pít neředěné víno. Dále jsou tu dva obchody se smíšeným zbožím, které k nelibosti majitelů Bevandy také chladí pivo a prodávají stáčený koňak. A ještě tu stojí pošta s mladší úřednicí, která v pracovní době pomalu žvýká sendvič s pařížským salámem. Listonoš kdysi porazil opilý na mopedu jakési dítě, kvůli čemuž mu důrazně zakázali řídit, a od té doby je mrzutý. Tak se na něj raději s ničím neobracejte, pokud to není opravdu nutné.

Ve Smiljevu, stejně jako jinde na světě, někdo peníze má a někdo nemá, jenže tady to neznamena bůhvíco. Pokud peníze nemáš, sedíš v hospodě, počítáš černé mouchy na špinavých závěsech a červenou hlavičku sirky se štouráš v uchu. Anebo si děláš legraci z Mičí, jestli si vážně plánuje vzít tu Češku, co loni v létě přefikl na Hvaru. A pak přijde někdo, kdo peníze má, a zaplatí ti pivo nebo vinný střík. To je hezký a jistý život, neboť vždy budou lidé, kteří mají peníze, kteří si vzali ambiciózní ženu nebo jsou prostě sami výbojnější a odešli pracovat do Německa. A když se na Vánoce, Velikonoce či na svatou Annu, patronku Smiljeva, vrátí, vychloubavě hostí lemply, kteří celé dny jen sedí v Bevandě, počítají mouchy na zašpiněných závěsech a jsou takoví chudáci, že se hlavičkou sirky štourají v uchu. Ti ambicióznější se v uchu štourají klíčky od mercedesu.

Když už mluvíme o pohostinských službách, je třeba přiznat, že ty poskytované v obou místních obchodech jsou velmi solidní. Obchodník má pod pultem vždy tři sklenky na koňak, a tak si, pokud chcete, můžete kdykoli s někým přituknout. A co se hygieny týče, sklenky se po každém hostu pěkně otrou hadrem. Smiljevo je několik světelných let vzdáleno od chladného antiseptického

světa, ve kterém by si nikdo nevzal cizí ručník a kde syn nezná otce a otec syna. Tady v obchodě vládne ovzduší přátelské důvěry a nikdo se neplaší, když se na pultě náhodou zamění sklenky koňaku nebo sklenice piva. Pij, kamaráde, však nejsme malomocní! Problémy nastávají pouze v případě, že se někdo tváří jako hlupák a vezme sousedovi sklenici, která je plnější než jeho.

Kromě přátelské atmosféry má pití v obchodě ještě druhou dimenzi – je to levnější než pít v hospodě. Zásluha obchodu, abychom tak řekli, spočívá v tom, že zdemokratizoval pohostinské služby. Tak například Ivić, jenž si s pakatelem, který mu měsíčně posílá fond důchodového a sociálního pojištění, nemůže vůbec dopřát posezení v hospodě (a jen stěží by se našel někdo, kdo by ho chtěl hostit), pravidelně pije v obchodě. Aby nechal odpočinout nemocnou nohu v ohromné ortopedické botě, a protože díky kořalce si není jist ani tou zdravou, opírá se celý den o pult a pije vínovici, ačkoliv prodavač tvrdí, že mu Ivić spíš pije krev. Brčkem.

Do obchodu právě vchází místní farář.

„Prosím vás, litr jablečné šťávy,“ řekne otec Stipan.

„Claro que si, padre,“ pohotově odpoví prodavač.

„Chi chi chi chi,“ vydá ze sebe posměšně Ivić. „Jak to mluvíš, co? Ty nemluvíš po našem...? Haló, chlapče, šprechenzí chorvatsky?!“ dobírá si ze svého kouta prodavače.

Prodavač na jeho provokaci neodpovídá. Zamračeně se protáhne mezi policemi, po cestě mrkne na svou tvář v zrcadle, pověšeném na hřebíku vedle hygienických potřeb, pak si plivne na špičku ukazováčku a nakrouť si knír.

„Boy, prego ještě jedna *tequila*,“ volá na něj Ivić, opilecky pomrkvávae na otce Stipana. „Bez červal!“ doplní významně.

„Jestlipak jsi, otče, slyšel, že Mexikáni pijou tequilu s červem ve flašce? Bože můj, viděl jsem to v jednom filmu,“ objasňuje invalida. „Litrovka s tequilou, průzračnou jako voda, a na dně housenka tlustá jak palec. Tlustá a zelená jako ty housenky, co lezou na zelí. Ježíšmarjá, jak to nějaký křesťan může pít! A oni, aby je odnes čert, nejenže to pijou, ale jak vypijou celou láhev, tak ještě snědí toho červa... Fuuuj!“ třese se lvič se zkřiveným obličejem. „Kdybys to viděl, otče. Ten chlap ho slupnul jako malinu.“

Farář Stipan trochu znechuceně zavrtí hlavou a s neobyčejným zájmem si čte sdělení na etiketě nylonových ponožek, které leží složené v krabici na pultě. Vtom se vrací prodavač. Je to vážný, zralý člověk – v září mu bude třicet pět – a vlastně se jmenuje Josip, ale od té doby, co v televizi začali dávat mexický seriál *Růže pro mou milou*, je raději, když mu říkáte Miguel. Položí na pult litr šťávy a (nejspíš aby vzal lvičovi vítr z plachet) tentokrát promluví chorvatsky.

„Prosím,“ pronese tiše. „Přejete si ještě něco?“

„Ale no tak, co je to za způsoby?“ vykřikne v tu chvíli lvič. „Kdo to kdy viděl, aby Miguel řekl: Prosím! Miguel by nikdy nic takového neřek. Šmarjájóze! Hele, Migueli, seber si pěkně tu šťávu a příd s ní znova! Po mexicku, prosím pěkně, jak to má bejt...“

Vynervovaný Josip vezme z police za sebou půl bochníku chleba, políbí ho – v tomto kraji je pěkným zvykem políbit chleba, kterým házíte – a plácne ho lvičovi na hlavu. Invalida se rychle zvedne, znovu se zahihňá, ale jak vstává od pultu, ztratí rovnováhu, několikrát bezmocně máchne rukama do vzduchu, až nakonec narazí zadkem na podlahu a hlavou praští do modrého plastového sudu, kde je v zimě kyselé zelí a v létě průmyslové krmivo pro kuřata.

„Dobrý den, Migueli,“ zacvrliká Tařána, která zrovna veřla do obchodu.

„*Buenos días, seřora,*“ odpoví potěšeně prodavač.

„Dej mi tak kilo cedevity, flařku rumu do peřiva a zubní pastu,“ zarecituje řena.

„*Uno momento,*“ upozorní ji Miguel, „jen co obslouřím otce Stipana.“

„Nenené,“ zvolá farář pohotově, „jen si posluřte, já můžu počkat.“

„Teda vy jste zlatičko,“ usměje se Tařána sladce.

„Maminkó,“ začne lvić nařikat z podlahy. „Já chudák! Jsem chudák a nikdo mě nemá rád! Mě, invalidu, tady bijouuuu! Bijou, bijou a noha se mi zkracujeeee!“

„Migueli, musíř mi vyprávět, co bylo včera v *Růřích,*“ řekne Tařána, „byla jsem u kadeřnice, tak jsem to nestihla.“

„Tak tys to včera neviděla?“ nakrčí čelo Miguel. „No, zrovna to za moc nestálo. Ten pitomec Ruben přiřel k donu Franciskovi a řekl mu, ře je jeho nemanřelský syn, neboř don Francisco spal s jeho matkou, polykačkou ohně, když její cirkus před dvaceti pěti rokama hrál u nich ve městě.“

„Ten řmejdi!“ rozčlíl se Tařána.

„Přesně to mu řek i don Francisco, ale trochu jemnějc. Jéje, kdybys ho viděla. Vypjal hrudř, vyfoukl kouř z doutníku, víř, z takovýho toho tlustýho doutníku, co pořád kouří, a povídá...“ Tedř se Josip narovná a prone-se Franciscovým basem: „Mladíku, urřitě se pletete, já jsem tehdy spal s krotitelkou hadů.“

„To mu řek pěkně!“ vyhrkne řena a bouchne pěřtí do pultu. „Tak co myslíte,“ otočl se najednou k otci Stipano-vi. „Jak mi sluřl nový účes?“

„Prosím?“ vyplařl se farář.

„Jak mi sluřl nový účes? Trochu jsem to nechala zkrá-tit, obarvit a hodila tam vlnku.“

„Hezké je to,“ řekne otec Stipan zdrženlivě.

„Ježší, slyšels ho?“ rozradostní se žena a obrátí se na Miguela. „Povídá, že je to hezký! A nepřipadá ti, že se trochu podobá Josefovi, Miguelovu mladšímu bratrovi? Tomu, jak jezdí ty koňský dostihy.“

„Kdo?“ podívá se Josip.

„No přece otec Stipan,“ ukáže Taťána na faráře, který v tom okamžiku zčervená.

„Nepřipadá ti trochu podobnej Josefovi?“

„Ani nevím,“ zamumlá prodavač hledící zamyšleně na faráře.

„Ale copak to nevidíš? Černý vlasy, modrý oči, vysoký, taky tak *impozantní*... Celej Poplivanej Josef!“

„Poplivanej Josef“ se zašklebí jako dorostenka přistižená ve sprše. Stydí se tak, že by nejradši vyběhl z obchodu. Bože chraň, aby se ještě někdy v touze po krému na holení (nebo ještě hůř po roli toaletního papíru) odhodlal jít na nákup. Naštěstí dovnitř právě vchází drobná shrbená žena s velikou modřinou pod okem. Neřekne ani „brej den“, ani „pochválen Pán Ježíš“, jen trochu nepřítomně přistoupí k pultu, položí na něj černou tašku, čímž úplně vystraší všechny v obchodě.

„Šest studených piv a krabičku *opatije*,“ pronese tiše a stroze.

„Hned,“ opoví Josip.

„Nedo, co to máš pod okem?“ zeptá se ženy zvědavě Taťána.

„Píchla mě vosa,“ odpoví Neda drsně, pak vezme tašku, do které jí Miguel dal piva, a odejde, tichá jako pěna.

„Manžel ji hodně bije,“ zašeptá Taťána vědoucně, sotva se za ženou zavřou dveře. „Gudin se vždycky naleje a pak ji mlátí.“

„*Caramba!*“ vyhrkne Miguel překvapeně.

„To mě se můj nebožtík manžel, budiž mu země lehká,“ pokračuje Taťána, „nikdy ani prstem nedotkl. Teda myslím jako... takhle. Jinak, to samozřejmě jo, víte... jako v jiným smyslu,“ povídá vdova a významně se dívá na faráře, jemuž se zase nahrne krev do tváří. „Pro něj byla žena svěťice, to se naučil v Německu. Vyprávěl mi, že v Německu chlapi, co bijou ženy, jdou do vězení. Bože chraň, že by tam nějaký mužskej něco takového udělal.“

„Jojo!“ souhlasí Ivič, který se mezitím znovu opřel o pult. „Tam ženský mučej proudem!“

„Jdi do hajzlu, ty blboune, a zavři tu svojí nevyváděnou hubu!“ rozkřikne se Taťána.

„Ňe Ňe Ňe Ňe!“ zapitvoří se invalida. Ale Taťána se na něj už nedívá.

„Hele, teď mi ale vážně odpověz,“ vzpomene si znovu na otce Stipana, „nepřipadá ti podobnej Josefovi?“

„No, teď jak jsi to řekla, tak už to vidím,“ přizná Miguel. „Nějaká podoba tam je. Hlavně kolem očí.“

„No tak!“ zaraduje se vdova. „Celej Poplivanej Josef.“

„Poplivanej Josef“ se právě pevně rozhodl, že se rozpláče, a Taťána, jako by věděla, jak mu je, nesmlouvavě pokračuje dál. Vypadá to, že se faráři posmívá. Téhle pěkné a zdravé osmadvacetileté ženě spadl před necelými dvěma lety na stavbě obchodního domu ve Frankfurtu manžel z lešení přímo do nehašeného vápna a okamžitě zemřel. Náhoda tomu chtěla, že se nehoda stala ani ne půl roku poté, kdy v jedné hospodě na předměstí podepsal smlouvu na životní pojištění ve výši milionu marek. Chudák uměl jen málo německy, myslel si, že podepisuje papíry nutné pro získání pracovního povolení, pojišťovák ho při tom nechal a těšil se na provizi. A tak bylo hrou osudu (k úžasu tchána, tchýně a dvou švagrových) o Taťánu nadosmrti postaráno. Ovšem

pouze o ni, protože z manželství, které tak nešťastně skončilo, nevzešlo ani jedno dítě. „To jí nepad manžel do vápna, ale sekera do medu,“ povídalo se mezi lidmi. Mladá vdova ovšem na hněv rodiny ani na hlas lidu ohled nebrala: shrábla milion a závistivcům se vysmála do obličeje – stejně jako se teď směje otci Stipanovi, neboť má navrch nad farářem, který si zvykl mluvit se ženami jen skrz okénko zповědnice. Prožřetelnost nicméně zůstala i nadále na jeho straně a opět mu seslala dobrou vílu, tentokrát v podobě malé tlusté hospodské Mile.

„Josipe, máš půllitry?“ křičí Mile hned dveřích, protože Mile, stejně jako štamgasti v amerických filmech, neumí nic jiného než křičet.

„Tak čau!“ rozloučí se Taťána vesele. „Čau, Josefe!“ dodá ještě směrem k faráři.

„*Adios, señora!*“ křikne za ní Miguel.

„Sbohem,“ pronese farář tak potichu, že nejspíš neslyší ani sám sebe.

„Cos to povídala?“ otočí se prodavač na Milu.

„Půllitry!“ odsekne žena.

„Mám.“

„Za kolik jsou?“

„Dvacet šest kun za kus!“

„Pro Kristovy rány!“ zalapá hospodská po dechu. Otec Stipan, kterému se pomalu vrací sebedůvěra, si významně odkašle. „Promiňte, otče Stipane, to mi ulítlo!“ omlouvá se žena. „Dvacet šest kun! Dej je sem, ať vidim, jak vypadaj!“

Miguel zmizí někam do skladu.

„*Ratata, ratata, kdo ti páře kařata?*“ zazpívá polohlasně Ivič ze svého koutku. Když mu dojde, že je přítomen kněz a ženy, přeruší zpěv, čímž posluchačům zatají další verš lascivní písničky.

„Dvacet šest kun!“ odfrkne si Mile prohlížející si půllitry,

které jí prodavač donesl ze skladu. „Já vyplážnu takový peníze a blázen Mića, osel jeden, to rozkouše. Hele, řekni mi, když ho rozkouše, rozbil bys mu ho o hlavu?“

„Que?“ vyděsí se Miguel.

„No půllitr!“

„Mića kouše půllitry?“

„Blbec jeden, a kdybys viděl, jak je kouše! Urafne kus velikej jak pěst, potom ho přeavaluje v tlamě a u toho pomrkává! Podivej se na něj, myslim si, dá pánbůh a pořezě si hubu! Ale prdlajs! Ten osel sklo sní a pak se směje a vyplazuje jazyk, aby bylo vidět, že tam už nic nemá! A ještě si ze mě dělá srandu! Včera povídal: ‚Mile, příště mi ho trochu víc posol!‘ Řekla jsem mu: ‚Mićo, nakopu tě do prdele!‘ Promiňte mi ten výraz, otče Stipane. ‚Ještě mi sníš jeden půllitr a dám ti takový dvě za uši, že uvidíš všechny svatý!‘ Promiňte, otče.“

„Madre mia!“

„Hele, dej mi šest kousků...“

Po několika vzrušených minutách zůstane v obchodě opět jen prodavač a invalida. Ivić blaženě usíná s hlavou opřenou o pult a co chvíli rozmlouvá s někým ve snu. Miguel si v rohu na židli probírá věty z knížky *Španělsky snadno a rychle*:

„*Su abuela cocina muy bien.* – Vaše babička dobře vaří. *¿Cuando era pescada este pez?* – Kdy byla ulovena tato ryba? *¿Señorita, puede acompañarme en ni hotel?* – Slečno, můžete mě doprovodit do hotelu? *Mi mujer muria de AIDS.* – Moje žena zemřela na AIDS.“